

הגדה הולנדית מהרצליה

המצאת הדפוס, במאה ה-15, שבעיקבותיה הפסיקו להעתיק ספרים בכתב-יד ולאיר אותם, לא שמה קץ לביקוש של יהודים עשירים להגדות פסח מצויירות. לכך גם תרמה צמיחתו של דור קליגראפים מעולים, ולידי מורביה (חבל-ארץ בצ'כוסלובקיה של היום), אשר פשטו עם קולמוסי-הם ברחבי אירופה, וייתכן מאוד שאחד מאלה הוא האיש שכתב בשנת 1737 (תצ"ז) בעיר אמסטרדם הגדה יפהפיה ומי-

יחדת במינה, שהעתיקי פקסימיליה צבעוניים שכה מוגשים עתה לעורך הסדר בארץ.

הסופר האלמוני לא הסתפק בכתיבה, אלא גם הוסיף, כמתבקש, איורים כידו וכרוחו הטובים עליו. ליד פרשת ביקור שלושת המלאכים אצל אברהם, המבשרים לו את לידת יצחק (ואקח את אביכם, את אברהם, מעבר הנהר... ואתן לו את יצחק) הוא צייר ארובה על גג ביתו של אברהם ועליה קן חסידות קטנות שאימן עפה אליהן. בדיוק לפי רוח אותם ימים: החסידה מביאה את התינוקות וחסידה העפה מעל לבית מבשרת לידה קרובה ואתו בית.

הסופר המאיר גם הקפיד לצבוע את בגדי וכןפי שלושת המלאכים הסובבים את אברהם בצבעים שונים, אולי כרמז לתפקידים השונים שהוטלו עליהם באותו ביקור: "מי כאל שבא לבשר את שרה (על הלידה); רפאל, שבא לרפאות את אברהם (אחר ברית-המילה המאוחרת שעבר) וגבריאל שהלך להפוך את סדום". חלוקת תפקידים ההולמת יפה את האימרה: "אין מלאך אחד עושה שתי שליחויות".

על ההגדה המקורית הזאת כיום, אספן הרוצה בעילום שמו, לא ניאות להתיר הדפסת פקסימיליה מהגדה מופלאה זאת עד שלא יעברו עשרה דורות מיום כתיבתה. וכאשר פג השנה, 250 שנה אחר מועד כתיבתה, מועד-ההקדשה, הזדרזה הוצאת **פלפוט** מהרצליה (הידועה גם בהפקותיה המעולות בשטח הגלילות הצבעוניות, כרטיסי-הברכה והשיקופיות), והוציאה לאור, לקראת חג הפסח, פקסימיליה של הגדה זאת. על הכתב הקליגרפי שלה, על ציוריה התימיים והמקסימיים ואפילו על כתימי האוכל והשומן שנותרו על ההגדה המקורית, ללא ספק מוצר-לואי של ארוחות-הסדר הדשנות שעברו על אותה הגדה.

דרך חרש

(המשך מעמוד 19)

דווקא עתה, בימים אלה של גיאות סיפרות, כאשר שירה ופרווה שוטפים את הציבור הישראלי בלא הרף, נשאלת השאלה ביתר שאת: האם מעבר ליעדה המקורי, משרתת הסיפורה (או צריכה לשרת) מטרת נוספת בחברה בה היא נוצרת? האם מותר להטיל עליה משימות אקטיביות כגון תפקידי חינוך ותעמולה, או שיש להסתפק במשימות-התרבות פאסיביות של השפעה מוסרית עקיפה, ואולי תפקידי מניעה ואתרעה שונים?

הינה, גרניקה זו של פיקאסו, ככל שהיא יצירה חזקה, מרהימה וכמדומה בתאלמונות, היא צוויירה אחרי השמדת האוכלוסיה האורחית באותו כפר ספרדי — לא לפני! וההוצאה להורג של מורדי ה-1808, 3.5, מאת הצייר הספרדי גויא, צוויירה אף היא בעקבות רצח הקורבנות, וכן שירי המחאה בארץ הופיעו אחרי מלחמת-הלבנון, לא לפני. וכך ניתן להביא מאות ואלפי דוגמות. ונשאלת השאלה: האם ניתן היה אי-פעם למנוע השמדת כפר באמצעות יצירה אמנותית? האם שיר כל-שהו הצליח אי-פעם לעצור את האצבע על ההרק? האם בכוחו של מחזה, ויהיה מבריק ככל שיהיה, להטות הכרעה פוליטית המוליכה למלחמה? — קשה, קשה להוכיח. במצב דברים זה, כאשר חלוקת התפקידים בין המישוריים והיוצרים נעשתה כבר בהר סיני, לאמור: אנחנו נעשה עול ואתם תעשון מחאה, כל שנותר בידי היוצר הוא למחזות ולשכלל את כלי מחאתו על עול שכבר נעשה, אך לעולם לא למונעו. ומאות מסוג זה, כאלפיהן, אומנם ממלאות את הסיפירות, את המורסיאונים ואת שאר היכלי-התרבות של המין האנושי.

במשאל-ביקוש שנערך עלי-ידי עות אחרונות, על אודות הגרניקה של פיקאסו, מה אומרים הציירים עצמם? אביבה אורי: "הבעת זעזוע מהעול שנעשה לאדם"; אריה נבון: "יד ויכרו"; אביגדור סטימצקי: "מצבה ועדות היסטורית"; יוסי שטרן: "שמחתי שעוד מותר לצעוק ולבכות באמנות" וציונה שמישי: "אפשר להטיל עליה (על הגרניקה) את כל המאורעות האקטואליים והיא תבטא אותם". שוב: רק תבטא — לא תמנע! ועובדה היא, הגרניקה שנוצרה בשנת 1937 לא הצליחה למי, ולואי חלקיק, מוועדות הנאצים שנתרחשו על פי המתוכנן, שנתיים מארץ חר יותר: ואת אף שנתחורר, בדיעבד, כי הרס הכפר הספרדי שעל שמו נקראת התמונה נועד להיות רגיל גרמני בהשמדת אוכלוסיות. היחיד מבין הנשאלים שחרג במעט מן הדימוס תגובה האוטומטית ומקיבעו-ההעמדה של האמן הוא גבי קלומר, אשר אמר כי: "במעמד המיסחרי כלי-כך של האימנות איבדנו את התמימות והאמין ביכולת של תמונת מסוג זה להעביר מסר כזה... היא (הגרניקה) מסמלת את המצב הפאטי של האמנים הנמסים שלקח עמדה בתוך מערבולת עצומות כמו מלחמת העולם השנייה או מלחמת האזרחים בספרד". ועוד לא הדיכנו את סכנותיה של מלחמת עולם שלישית, שימוש בקרני מוות, נשק כימי, שיקט בקטריולוגי וכו', ואתה וזכר כיצד היינו תוקעים את המקור הירוק בחולצה מול הלב?

שמעון צמרת

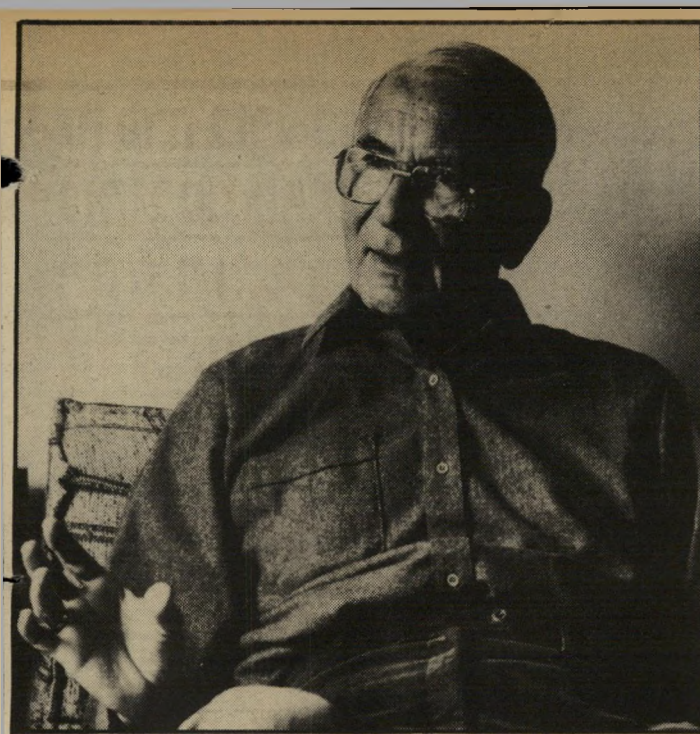
חוברת "חרדים" חדשה

חוברת חרדים מס' 6 מופיעה בימים אלו.

הפעם, יהודה עמיחי, פנחס שרה, ישראל פנקס ואבות ישרון עונים, כלאחר מכן, על סידרת שאלות זהות, הנוגעת בתהליך העבודה שלהם על שיר.

נסים קלדרון דן במאמרו, "הרגשת המקום", בשירו של נתן זך "יבשת אבודה" ובוחן באמצעותו את הזיקה בין השירה לבין המציאות שכנגדה היא מוחה. מנחם בן, במאמרו "אין שירה בלתי מובנת", מרגיש ברובו התוססת את מיידיותה של השירה. יוחאי אופנהיימר חיבר מאמר-מפתח לשירת מאיר ויזלטיר, "דיבור כדבר אופטימי", ושמעון זנבנק מגישה רשימה על דן פגיס.

רוח-החיים

נשיא בית המישפט המחוזי בדיווס, בנימין כהן, מסביר את התופעה ומביע את דעתו

גלימה והרב

הדיון. הוא הקובע מה יהיה פסק-הדין ומה תהיה האווירה באולם.

טענות מטומטמות

אומנם מיקצוע עריכת-הדין מחייב רוח-לחימה ולהטריטוריה, אלא ששרה הקרב צריך להיות נטוש בין הלקוחות ולא בין עורכי-הדין. ליריבים במישפט אורחי ולנאשמים במישפט פלילי יש אינטרס אישי מכאיב בתוצאות-הדין, והם נלחמים לעיתים לדין ולמוות. אולם עורכי-הדין ושופטים, הלומדים את מיקצועם שנים רבות, אי-מורים לנהוג בקוררוח וללא מעורבות אישית.

אישית היה מיקצוע המישפטים אחד המיקצועות המכובדים והאציליים. מדידת-המישפט, הגלימה השחורה, העניבה המתנפנת והפיאות הלבנות (באירופה ובארץ-ישראל הגנרטוריות) אמורים לייצג את האבירות והאצילות של המיקצוע. אלא שבשנים האחרונות של שנות השמונים נותרו רק אבירים ספורים במיקצוע.

בתי-המישפט עמוסים תיקים לעייף. פה, הלחץ על השופטים גורם להם לחרס-סבכלנות ולקוצר-רוח. הם רוצים לסיים מהר את המישפט ולעבור לתיק הבא. עורכי-הדין צעירים והסריינטיון מכבידים על בתי-המישפט בטענות חסרות-שיחר הנטענות באריכות מטמטמת, ועורכי-הדין שחצנים מכעיסים את בתי-המישפט וגורמים לתקריות המעליבות את כבוד המיקצוע.

עורכי-הדין מלאים סיפורים על שופטים שפגעו בכבודם, שהשפילו אותם בפני הלקוח, שקיצצו בקריאה-הקרה בי-

צופי הטלוויזיה ושומעי הרדיו בישראל ראו כיצד הופך אולם בית-המישפט לזירת-קרבנות אלימה. השופט, רב לוי, והסניגור, יורם שפטל, הרגימו השבוע כיצד נוהג השופט ומאיים על הסניגור לסלקו מהאולם, וכיצד מתנצל הסניגור ומבקש את רחמי בית-המישפט.

מי שאינו מצוי בבתי-המישפט, חשב בוודאי כי זהו מיקרה חריג, שנבע מקרובות המיוחד של מישפט רמיאניווי ומאישיותם של השופט והסניגור. אלא שאין הרברים כך. בתי-המישפט בישראל הפכו בשנים האחרונות לזירת-קרבנות בין שופטים לעורכי-דין, כאשר תמיד ידם של השופטים על העליונה. בזמן שירום שפטל נגוף עלי-ידי השופט לוי, נזפה השופטת חנה אבנור, נשיאת בית-המישפט המחוזי בתל-אביב, בעורך-הדין מאיר זיו, סניגורה של גינת אוראלוב.

זיו, הידוע כעורך-דין שאינו מוותר על כבודו, עמד על שלו והגיע לטונים גבוהים מאוד. הוא כמעט איים בתי-פטרות או בקשת פסילה של ההרכב. שבועות אחרים קודם לכן היתה תקרית דומה באולמה של השופטת שר למית ולנשטיין, עם סניגוריו של שלמה הליווה, עורכי-הדין שימעון שובר ושמואל סף.

גם תובעים סופנים לעיתים את זעמו של בית-המישפט. לאחרונה נזפה השופטת ולנשטיין בכמה מנציגי-התיבוע וקטעה את ריבניהם. במיקרה אחד אף חיונה פיסת-נייר שמוללה בידה, וזרקה אותה על התובעת.

יהיה עורך-הדין אמיץ ככל שיהיה, הוא יודע כי זוהי מלחמה אבודה מראש. הכוחות אינם שווים, השופט שולט באולם בית-המישפט ובתוצאות